

**GODIŠNJI PROGRAMSKI IZVEŠTAJ GRAĐANSKIH INICIJATIVA
ZA 2024. GODINU**

SADRŽAJ

UVOD	3
PROGRAMI GRAĐANSKIH INICIJATIVA	3
1. OTVARANJE SISTEMA	4
Slobode izražavanja, udruživanja i okupljanja	4
Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma	6
Transparentno finansiranje OCD	6
Savet za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva	8
Strateške tužbe protiv učešća javnosti	9
Pravni okvir	10
Radne grupe	10
Mreže i asocijacije koje administrira GI	11
2. AKTIVNI GRAĐANI	11
Resurs centar Građanskih inicijativa	11
Newsletter	12
Vodič kroz potencijalne izvore finansiranja	12
Interno unapređenje kvaliteta rada Građanskih inicijativa	12
Za snažnije građansko društvo	13
Mladi i građansko vaspitanje	15
Program stažiranja za mlade	16
Lista institucija i OCD za prvu rundu stažiranja:	16
Suočavanje sa prošlošću - nove generacije, nove perspektive	17
3. PROGRAM ZA LOKALNE INICIJATIVE I MOBILIZACIJU	18
Rad na mapiranju NFG kroz AKT podršku	18
Osnaživanje i rad sa NFG	18
Urgentni fond	18
GOTV kampanja	19
Priručnik "Bolji kolektiv"	20
5. Komunikacije	20
Veb-sajtovi	20
Društvene mreže	21
Medijska pokrivenost	21

UVOD

I u 2024. godini, civilno društvo u Srbiji je nastavilo da se suočava sa ograničenjima osnovnih prava u vezi sa građanskim aktivizmom: slobodom izražavanja, udruživanja i okupljanja. Ovu godinu je obeležio veliki broj **privodeња i hapšenja** ekoloških aktivista/kinja koji se protive iskopavanju litijuma kao i studenata/kinja koji su pokrenuli masovne proteste protiv korupcije, a čiji je neposredni povod bio pad nadstrešnice na Železničkoj stanici u Novom Sadu. Dodatnom nivou ugroženosti doprinosi medijski linč branitelja i braniteljki ljudskih prava. Intenzivirane su negativne kampanje usmerene prema civilnom sektoru. Korak dalje u obračunavanju sa civilnim sektorom je bilo iznošenje ličnih podataka zaposlenih u civilnom društvu i ugrožavanje njihove privatnosti i bezbednosti. To se desilo u avgustu 2024. godine kada je na televiziji sa regionalnom frekvencijom, u višesatnoj emisiji “napadnuto” 38 organizacija civilnog društva pod optužbama da “finansiraju rušenje državnog poretka”. Tako su se u javnosti našli posebno osetljivi finansijski podaci i transakcije i Građanskih inicijativa (u daljem tekstu GI). Cilj ovakvih manipulacija koje plasiraju predstavnici vlasti i njoj bliski mediji je bio da se opravda represija prema političkim neistomišljenicima i da se građani/ke strahom odvrate od učestvovanja u legitimnim i legalnim protestima.

Početkom juna održani su lokalni izbori, a GI su kao i u prethodnim izbornom krugu, inicirale “Get out the vote” (GOTV) kampanju. Krovni slogan ovogodišnje kampanje je bio “**FERKA - za fer izbore**”. Pored okupljanja aktivističkih grupa i kolektiva, kampanja je podrazumevala i zagovaračku inicijativu - da se predsednik RS uzdrži od učešća u izbornoj kampanji za izbore na kojima formalno nije kandidat. I ove izbore su obeležile brojne nepravilnosti o čemu su organizacije civilnog društva opširno izveštavale. Pored vođenja kampanje za fer izborne uslove, GI su u novembru i decembru organizovale i kampanju “**REMont**” povodom izbora novih članova/ica Saveta REM-a. GI ovom kampanjom ukazuju da bez nezavisnog i odgovornost Saveta REM-a, građani/ke ostaju izloženi manipulacijama i medijskom sadržaju koji ne služi javnom interesu.

GI kao su kao i do sada usmeravale svoje aktivnosti na monitoring okruženja za rad i razvoj organizacija civilnog društva i podsticanje aktivizma. Ove aktivnosti su organizovane kroz tri programske celine: Otvaranje sistema, Aktivni građani i Program za lokalne inicijative i mobilizaciju.

PROGRAMI GRAĐANSKIH INICIJATIVA

1. OTVARANJE SISTEMA

Slobode izražavanja, udruživanja i okupljanja

Građanske inicijative su u periodu 1. januara do 12. decembra 2024. godine objavile 19 dvonedeljnih izveštaja „Tri slobode pod lupom“, izveštajnog procesa koji prati stanje slobode izražavanja, okupljanja i udruživanja u Srbiji. U ovom periodu, putem mejling liste, poslata su i četiri urgentna izveštaja. Prvim je skrenuta pažnja na dva slučaja policijske brutalnosti ispoljene prema pripadnicima marginalizovanih društvenih grupa zabeleženih početkom 2024. godine. Drugi slučaj ticao se zabrane festivala „Mirdita, dobar dan“ u junu 2024. godine, treći povodom hapšenja mladih aktivista Bjelića, Ristića i Dimitrijevića nakon ekoloških protesta u Beogradu u avgustu 2024. godine. Četvrti izveštaj je poslat povodom izmena i dopuna Krivičnog zakonika iz oktobra 2024. godine. Zaključno sa 12. decembrom 2024. godine, 212 pojedinačan slučaj kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda dokumentovan je kroz izveštaje „Tri slobode pod lupom“, od kojih se 104 odnosilo na slobodu izražavanja, 53 na slobodu udruživanja i 55 na slobodu okupljanja. Od 212 slučajeva, 53 su bili fizički napadi, 61 verbalni napadi i 112 slučajeve pritiska.

Izveštaj Udruženja građana: Sužavanje prostora za delovanje 2022/2023. objavljen je 22. januara 2024. godine. Ovo je peti po redu izveštaj koji Građanske inicijative objavljuju, a koji se bavi procenom stanja prostora za delovanje i rad udruženja građana/ki. Analiza je urađena sa ciljem da na sistemski način i kroz primere iz prakse opiše prostor za delovanje civilnog društva u Srbiji. Izveštaj ukazuje na ključne probleme u oblastima osnovnih prava i sloboda, pre svega prava na slobodu udruživanja, izražavanja i okupljanja, kao i po pitanjima uključenosti civilnog sektora u proces donošenja politika i odluka. Izveštaj je pokazao da je u protekle dve godine stepen ugroženosti osnovnih građanskih prava i sloboda u stalnom porastu. Beleži se i povećanje broja napada, fizičkih i verbalnih podjednako, kao i pritiska kojima su građani/ke, aktivisti/kinje, predstavnici/e civilnog sektora i novinari/ke u našoj zemlji izloženi. Izveštaj je predstavljen na konferenciji „Kako koristiti pravo Evropske Unije i dostupne mehanizme za zaštitu građanskog prostora“, koja je okupila predstavnike međunarodne zajednice i civilnog društva u Srbiji.

Objavljen je izveštaj „Izbori i kršenje osnovnih sloboda“ koji predstavlja prikaz slučajeva kršenja osnovnih ljudskih prava u Srbiji na izborima održanim 17. decembra 2023. godine.

Građanske inicijative pripremile su i dva posebna izveštaja o kršenjima osnovnih sloboda tokom protesta protiv iskopavanja litijuma i tokom protesta koji su usledili zbog tragedije u Novom Sadu. Prvi izveštaj pod nazivom *Weaponizing Influence: How Russia's and China's Soft Power Clashes Serbia's Civil Society Using Lithium Controversies* objavljen je u oktobru 2024. godine sistematizovao je podatke o kršenjima

osnovnih sloboda tokom protesta protiv iskopavanja litijuma uvezivajući taktike koje su vlasti u Srbiji koristili sa onima koje gledamo u Rusiji i Kini. Drugi izveštaj *Misusing Procedural Powers to Silence Criticism: New Cases of Security Forces Undermining Fundamentals in Serbia* govorio je o načinima kojima se vlasti u Srbiji koriste u zloupotrebi proceduralnog zakonodavstva radi zastrašivanja aktivista. Ove zloupotrebe ogledaju se u privođenjima, hapšenjima koji su bazirani na nerazumnim osnovama kao i zadržavanjima do trideset dana ili terećenje za teška krivična dela. Oba izveštaja su poslata međunarodnim partnerima u zemlji i inostranstvu. Naročito su bili važni tokom zagovaračke posete Evropskom parlamentu, Evropskoj komisiji i organizacijama civilnog društva u Briselu. Napokon, izveštaj je bio polazna osnova za uključivanje teme slobode okupljanja tokom posete Evropskog ekonomskog i socijalnog komiteta u Beogradu.

Građanske inicijative su koordinisale Platformu „Tri slobode” (u daljem tekstu: Platforma) koja okuplja više od 20 organizacija civilnog društva čiji je delokrug rada vezan za tri osnovne slobode: slobodu izražavanja, udruživanja i okupljanja.

GI su dale doprinos i u radu Platforme organizacija za saradnju sa mehanizmima Ujedinjenih nacija za ljudska prava. Platforma je osnovana od strane organizacija civilnog društva koje imaju značajno iskustvo zasnovano na izveštavanju pred mehanizmima UN za ljudska prava, koji prepoznaju potrebu i značaj kontinuiranog procesa izveštavanja ovim organima zasnovanog na dokazima, kao i praćenje sprovođenja preporuka koje mehanizmi upućuju Republici Srbiji. U sklopu Platforme, Građanske inicijative učestvovala su u pripremi i realizaciji događaja “Univerzalni periodični pregled (UPR): diskusija o pregledu preporuka upućenih Srbiji posle Četvrtog ciklusa”. Građanske inicijative su takođe aktivno učestvovala u procesu strateškog planiranja Platforme za 2024. godinu. Građanske inicijative takođe su učestvovala u pisanju Alternativnog izveštaja o urgentnim preporukama UN Komiteta za ekonomska, socijalna i kulturna prava, u delu koji se odnosi na zaštitu branitelja i braniteljki ljudskih prava.

Povodom Međunarodnog dana ljudskih prava a u partnerstvu sa globalnom alijansom organizacija civilnog društva CIVICUS, Građanske inicijative su organizovale prezentaciju novog izveštaja CIVICUS Monitora *People Power Under Attack* za 2024. godinu. Prezentaciju je pratila panel diskusija sa gostima iz Slovenije i Bosne i Hercegovine. Diskusija je vođena na temu dobrih primera koji su preduzeti u Sloveniji zbog kojih je CIVICUS korigovao ocenu za ovu zemlju u novom izveštaju i o restriktivnom zakonodavstvu kao što je tzv. Zakon o stranim agentima koji je bio objavljen u bosanskohercegovačkom entitetu Republika Srpska.

Građanske inicijative su upozorile javnost na ovlašnja Narodne banke Srbije i zahtevale su od institucija Republike Srbije hitnu reakciju i povlačenje Odluke o bližim uslovima i načinu vršenja kontrole banaka i posebne revizije banke iz 2015. godine, potvrđenu izmenama iz 2023. godine, Narodne banke Srbije a kojom je omogućena nezakonita praksa uvida u sve privatne podatke građana i pravnih lica u Srbiji. Odlukom donetom bez zakonskog osnova, NBS je omogućila sebi da kroz kontrolu nad bankama ima neometan pristup podacima o transakcijama i računima svih građana Srbije, bez ikakvih ograničenja. Ova praksa već je omogućila višestruke zloupotrebe, uključujući slučaj iz avgusta ove godine, kada su finansijski podaci organizacija civilnog društva dostavljeni provladinim tabloidima sa ciljem njihovog

javnog diskreditovanja. Taj čin predstavlja eklatantan primer korišćenja privatnih podataka kao političkog oružja za gušenje kritičkog mišljenja i demokratskih principa.

Sprečavanje pranja novca i finansiranja terorizma

Građanske inicijative su učestvovala na sastanku "Samoregulacija i neprofitni sektor u kontekstu sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma (FATF standardi), u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog i Evropskog centra za neprofitno pravo (ENCL), na kome je predstavljena nova izmenjena i dopunjena verzija etičkog kodeksa. Ovaj sastanak organizovan je u kontekstu sprovođenja Akcionog plana sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma, i osvrnuo se na novu preporuku 8 FATF-a i na nove Smernice dobre prakse za sprečavanje terorizma u neprofitnom sektoru (FATF) u odnosu na samoregulaciju sektora.

U posebnom delu posvećenom iskustvima u oblasti samoregulacije u praksi iz perspektive organizacija civilnog društva, Građanske Inicijative su predstavile izmenjenu verziju Etičkog kodeksa, koja je nastala nakon širih konsultacija na nacionalnom i lokalnom nivou o praksi primene ovog alata u mehanizmu samoregulacije. Usledila je kratka diskusija, tokom koje su učesnici i učesnice sastanka dali komentare i sugestije na nacrt novog Etičkog kodeksa u segmentu zagovaranja ka donatorima i isticanja važnosti uključivanja komponente samoregulacionih procesa u same instrumente pomoći koje organizacije dobijaju od njih. Dodatni komentari odnosili su se na primenu ovog samoregulacionog mehanizma na lokalnom nivou i izazove koji bi mogli doći u primeni s obzirom na smanjene kapacitete organizacija na lokalnom nivou. Građanske inicijative su pomenute i ostale komentare uzele u obzir i osvrnuće se na njih prilikom zaokruživanja procesa izrade konačne verzije Etičkog kodeksa.

Transparentno finansiranje OCD

Praćenje procedure objavljivanja javnih konkursa za podršku udruženjima i objavljivanje preliminarne rezultata nastavljeno je i u 2024. godini. Već u martu, GI su reagovala povodom objavljivanja liste udruženja predloženih za finansijsku podršku od strane Ministarstva za brigu i porodici i demografiju i Ministarstva prosvete, imajući u vidu da su nastavila sa praksom netransparentne dodele sredstava udruženjima koja ne deluju u relevantnim oblastima, niti o rezultatima njihovog rada postoji ikakav trag. GI su podržale nekoliko legitimnih udruženja, čiji projekti nisu predviđeni za podršku, da pošalju prigovore na odluke konkursne komisije i zahtevaju uvid u konkursnu dokumentaciju. GI su pozvale pomenuta ministarstva da preispitaju ocene predloga projekata objavljenih na listama vrednovanja i rangiranja.

Kako bi se informisale o toku postupka pred Tužilaštvom za organizovani kriminal, povodom podnetih krivičnih prijavi za zloupotrebu sredstava konkursa MBP iz 2021, GI su održale sastanak sa tužiteljkom, koja je izvestila da prikupljanje podataka od strane policije još uvek traje i da se izvještaj očekuje do kraja marta. Međutim, ni godinu dana nakon podnošenja krivične prijave zbog sumnje na zloupotrebu miliona evra dodeljenih na javnim konkursima Ministarstva za brigu o porodici i demografiju TOK nije reagovalo na adekvatan način. [Građanske inicijative \(GI\) i članice Koalicije Otvoreno o konkursima – OKO javno su](#)

[zahtevale od TOKa i drugih nadležnih organa](#) da ih, kao i širu javnost, obaveste o do sada preduzetim koracima, nalazima i planiranom toku budućih radnji u okviru pokrenutog predistražnog postuka. Na osnovu svojih nadležnosti, Tužilaštvo je trebalo samoinicijativno da reaguje kada postoji osnov sumnje za učinjeno krivično delo, što su istraživanja GI i BIRN-a i dokumentacija dostavljena uz krivičnu prijavu svakako omogućili. Međutim, Tužilaštvo je predistražni postupak pokrenulo tek 2 meseca nakon podnošenja krivične prijave, tj. krajem novembra 2023. U martu 2024, skoro 6 meseci nakon podnošenja krivične prijave, a na inicijativu GI i YUKOM-a, održan je prvi i do sada jedini sastanak sa tužiteljom iz TOK-a. TOK je na upit novinara BIRN-a u kojoj fazi je postupak koji je Tužilaštvo za organizovani kriminal pokrenulo po pomenutoj krivičnoj prijavi od 28.09.2023. godine, ponovilo odgovor iz marta – da je podnelo zahtev za prikupljanje potrebnih obaveštenja u cilju provere navoda krivične prijave. Međutim, ni GI ni YUKOM do sada nisu obavешteni o tome da li je taj proces završen i koji su naredni koraci.

Krajem marta održana je [godišnja konferencija Građanskih inicijativa i BIRN-a o transparentnijoj i odgovornijoj raspodeli javnih sredstava](#), kasu i predstavljeni podaci o potrošnji javnih sredstava korišćenjem mehanizma javnih konkursa namenjenih udruženjima koja deluju u sektorima javnog informisanja i medija, civilnog društva, kulture i omladine tokom 2023. Istarživanje je pokazalo da je tokom 2023. godine više od 6,5 milijardi dinara podeljeno na javnim konkursima, a državne institucije i lokalne samouprave nastavile su da značajan deo tog novca dodeljuju tzv. fantomskim organizacijama i udruženjima i firmama bliskim vlastima. Finansiranje „nepostojećih“ projekata i „prijateljskih“ organizacija ugrožava finansijsku održivost organizacija koje su aktivne u svojim lokalnim zajednicama ili pružaju stvarne usluge korisnicima, a to su, vrlo često, najugroženije ili najranjivije grupe u našem društvu.

<https://www.gradjanske.org/analiza-javnih-konkursa-za-podrsku-projektima-udruzenja-usmerenih-na-promociju-zastitu-i-unapredjenje-rodne-ravnopravnosti-i-spreccavanja-nasilja-prema-zenama-objavljenih-tokom-2023/>

GI i OKO koalicija reagovala su povodom [javnog konkursa](#) za dodelu sredstava za projekte čiji je cilj sprečavanje porodičnog i vršnjačkog nasilja, u ukupnoj vrednosti od 55 miliona dinara, a koji je obavio Kabinet ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena prošle nedelje objavio je konkurs. Koalicija je reagovala zbog predviđenog suviše kratkog roka za sprovođenje projekata - ukoliko bi se ispoštovala konkursna procedura, organizacije bi imale 12 dana za realizaciju projekata, a ovakvi projekti ne mogu na delotvoran način doprineti sprečavanju ili smanjenju porodičnog i vršnjačkog nasilja. Koalicija je bila dodatno zabrinuta zbog predviđenog sistema bodovanja projekata i udruženja – od ukupno 100 bodova za predlog projekta samo se 5 bodova može dodeliti za prethodno iskustvo podnosioca projekta i najviše 10 bodova za kompetencije projektnog tima. Na ovaj način se opet minimalizuju kompetencije, znanja i dugogodišnje iskustvo ženskih organizacija i drugih udruženja u radu sa žrtvama nasilja i ostavlja prostor da udruženja koja se nikada nisu bavila ovom temom sprovede projekte u ovoj oblasti, što je praksa zabeležena i ranije u konkursima drugih ministarstava. Kabinet nije reagovala na ukazane nedostatke ovog konkursa, a [Koalicija je reagovala i nakon što je objavljena preliminarna lista dobitnika](#). Uprkos upućenim kritikama, a nakon što je prošao rok za dostavljanje predloga projekata, Vlada je na predlog Kabineta ministarke usvojila Zaključak, kojim je produžila krajnji rok za završetak projekata udruženja, ali i duplirala iznos sredstava koji je opredeljen za finansiranje projekata putem ovog javnog poziva. Time su izvršene intervencije u ključnim elementima javnog poziva tokom, tj. nakon procesa selekcije. Ovim izmenama, koje su svojevrsan presedan u dosadašnjoj praksi

konkursnog finansiranja, promenjeni su uslovi konkurisanja i time je faktični stvoren jedan novi konkurs na koji udruženja nisu konkurisala kada su slala prijave.

Istovremeno, koalicija je reagovala na odluku Kabineta ministra bez portfelja zaduženog za pomirenje, regionalnu saradnju i društvenu stabilnost o odobravanju finansijske podrške u oblasti pomirenja i finansijske podrške u oblasti društvene stabilnosti kroz podršku udruženjima građana u Republici Srbiji u 2024. godini. Analizom udruženja kojima je dobila skoro 70 miliona dinara uočeno je da su u pitanju udruženja sa vrlo niskim ili nikakvim stepenom transparentnosti u radu, finansijskim sredstvima za rad, ali veoma bliska strankama i liderima iz vladajuće koalicije. Nekolicina podržanih udruženja je široj javnosti potpuno nepoznata, ali su istovremeno njihovi zakonski zastupnici veoma poznati stanovnicima Sandžaka i bliski ili povezani sa čelnikom kabineta koje je ovaj novac raspodelilo. Kao ni na prethodne slične apele GI i OKO koalicije, ni na ovaj nadležni Kabinet nije reagovao.

Savet za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva

Savet za stvaranje podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva (u daljem tekstu: Savet) kao savetodavno telo Vlade Republike Srbije za unapređenje saradnje i dijaloga između organa javne uprave i organizacija civilnog društva u cilju stvaranja podsticajnog okruženja za razvoj civilnog društva u Srbiji, kao što je izvešteno u prethodnom periodu i formalno je osnovan 29. septembra prošle godine. Prva, konstitutivna sednica održana je 5. decembra 2023. godine. U 2024. godini održano je pet sednica od kojih je jedna, održana u septembru, bila vanredna. Na martovskoj sednici Savet je usvojio, na inicijativu Građanskih i OKO koalicije, [preporuke za unapređenje efikasnosti i transparentnosti sprovođenja javnih konkursa za finansiranje programa od javnog interesa koje realizuju udruženja](#). Ove preporuke je Sekretarijat Saveta (Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog) trebalo da uputi Vladi, međutim Sekretarijat nije izvestio članove/ice Saveta o daljim dešavanjima povodom upućivanja preporuka. Članovi/ce Saveta iz redova civilnog društva konstatovali su u više navrata da nadležno Ministarstvo koje obavlja funkciju Sekretarijata ovog Vladinog Saveta, nije kapacitetno niti postoji volja da operacionalizuje odluke koje Savet donosi, a koje se tiču pogoršavanja okruženja za razvoj civilnog društva. Pored preporuka za sprovođenje javnih konkursa, Savet je na vanrednoj sednici održanoj u septembru povodom napada na organizacije civilnog društva, usvojio saopštenje Saveta povodom ovih događaja, međutim Sekretarijat to saopštenje nikad nije poslao medijima. Na istoj, vanrednoj sednici, članovi/ce Saveta iz redova civilnog društva predložili su da Savet sačini zajedničku informaciju, koju bi Ministarstvo dostavilo Vladi na usvajanje i javno oglašavanje u formi Zaključka Vlade. Ovim Zaključkom bi se ukazalo na značaj učešća i doprinos udruženja građana reformskim procesima i razvoju demokratije u RS i obeshrabrile negativne kampanje vođene protiv udruženja građana. Takođe, predloženo je da Savet uputi predsedniku Vlade da se javno oglasi povodom ovog pitanja ukazujući na značaj rada i uloge udruženja građana. Ovaj predlog je pozdravljen i od prisutnih članova/ca Saveta iz redova državne uprave. Dogovoreno je da se tekst zaključka pripremi i izglasa na sledećoj sednici Saveta. Na samom tekstu zaključka radili su članovi/ce iz redova civilnog društva. Ovaj tekst Zaključka usvojen je na četvrtoj sednici održanoj 30. oktobra. Međutim, Sekretarijat nije postupao po odluci Saveta iz proceduralnih razloga, kako su naveli, sve do poslednje sednice ove godine održane 17. decembra kada su članovi/ce Saveta iz redova civilnog društva insistirali da se ova odluka operacionalizuje. Nakon toga, [tekst Zaključka Vladi](#) je upućen različitim odborima radi provere zakonitosti teksta. Članovi/ce Saveta iz redova

civilnog društva izrazili su neslaganje sa Sekretarijatom u vezi sa procedurom slanja teksta Zaključka, zauzimajući stav da nije potrebno slanje na proveru zakonitosti ukoliko u samom Savetu sede članovi/ce Republičkog sekretarijate za javne politike, Ministarstva finansija i Ministarstva lokalne samouprave. I pored negodovanja, ovaj je tekst poslat Ministarstvu finansija na izjašnjenje i drugim odborima. U trenutku pisanja ovog izveštaja, očekuje se da ovaj tekst Zaključka Vladi prođe test zakonitosti i bude upućen na usvajanje na sledećoj sednici Vlade.

Informacije o pojedinim dešavanjima u Savetu u ovoj godini mogu se naći na [sajtu](#) Ministarstva za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog.

Strateške tužbe protiv učešća javnosti

Zajedno sa osam partnerskih organizacija civilnog društva i eksperata, Građanske inicijative su u maju 2024. godine osnovala Nacionalnu radnu grupu za borbu protiv SLAPP-a. Ova neformalna mreža služi kao mehanizam koordinacije aktivnosti u borbi protiv SLAPP-a u Srbiji, kao kontakt tačka za prijem molbi za podršku onima koji su pogođeni tužbama sa karakteristikama SLAPP-a i kao mreža za održavanje prve SLAPP baze u Srbiji. Trenutno broji 11 članica sa dugoročnim planom uključivanja predstavnika pravosudskih institucija i organizacija civilnog društva izvan Beograda. SLAPP baza predstavlja prvu bazu tužbi sa karakteristikama SLAPP-a koja je dostupna na web stranici slapp.rs. Ona sadrži podatke o prikupljenim slučajevima sa karakteristikama SLAPP-a u Srbiji i kontinuirano će biti dopunjavama novim slučajevima. O tehničkim aspektima održavanja i dopune baze staraju se Građanske inicijative. Baza je dostupna na web stranici slapp.rs. Uz SLAPP bazu, na web stranici slapp.rs se može pronaći i formular za prijavu tužbi sa karakteristikama SLAPP-a putem kojeg se svi oni pogođeni ovim tipom tužbi mogu obratiti Nacionalnoj radnoj grupi za borbu protiv SLAPP-a. Podatke dobijaju Građanske inicijative koje potom otvaraju predmet analize slučaja, dodeljivanja karakteristika i koordinacije podrške u okviru Nacionalne radne grupe za borbu protiv SLAPP-a.

Platforma za podršku u slučaju dobijanja strateških tužbi protiv učešća javnosti lansirana je na regionalnoj SLAPP konferenciji *Voices Without Fear: The Region Against SLAPPs* koja je održana 28. novembra 2024. godine u Prostoru Miljenko Dereta. Konferencija je okupila aktiviste i aktivistkinje kao i novinare i novinarke iz regiona Zapadnog Balkana s ciljem razmene iskustava i borbe protiv SLAPP tužbi. U drugom delu programa, a uz podršku Evropskog fonda za Balkan, održana je i prva edicija SLAPP takmičenja za Zapadni Balkan, po uzoru na evropsko SLAPP takmičenje koje organizuje Koalicija protiv SLAPP-a u Evropi.

Građanske inicijative učestvovala su u pisanju regionalnog izveštaja o SLAPP tužbama i pripremile su i poseban izveštaj za Srbiju. U izveštaju je predstavljen pregled nacionalnog zakonodavstva koje reguliše pojedine aspekte postupaka koji se zloupotrebljavaju s ciljem gušenja kritike i izdvojene su taktike, strategije i primeri SLAPP tužbi kojima su bili pogođeni aktivisti i aktivistkinje kao i novinari i novinarke u Srbiji. Zaključno sa 2024. godinom, Građanske inicijative su pripremile i poseban detaljan izveštaj o

SLAPP tužabama za Srbiju koji se bavi detaljnom analizom SLAPP baze koja je lansirana na sajtu slapp.rs.

Pravni okvir

Ministarsvo pravde raspisalo je javnu raspravu povodom izmena nekoliko pravosudnih zakona, između ostalog i Krivičnog zakonika. Javna rasprava bila je otvorena od 1. oktobra do 1. novembra, a sama informacija o održavanju javne rasprave, bez najave, objavljena je na sajtu Ministarstva pravde tek 27. septembra. Nacrt izmena i dopuna sadržao je niz novih odredbi koje su pretile da u značajnoj meri ugroze dostignuti nivo ljudskih prava u Srbiji, uključujući i odredbu kojom se mogu krivično goniti građani i građanke ukoliko objavljuju sadržaj kojim se podstiče na izvršenje krivičnih dela. Građanske inicijative, zajedno sa parterskim organizacijama, insistirale su na brisanju ovih odredbi iz teksta nacrta, naročito u kontekstu ostvarivanja prava na slobodu okupljanja i načinima kojima su se vlasti koristile da učutkaju kritičare tokom protesta koji su održani u Srbiji u 2024. godini. Ovim povodom su Građanske inicijative slale i upozorenja međunarodnim partnerima tražeći hitnu reakciju na izmene i dopune Krivičnog zakonika.

Ministarstvo državen uprave i lokalne samouprave objavilo je i izmene i dopune Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja kojim se vraća institut zloupotrebe prava. Iako je on prvobitno bio izbačen prethodnim izmenama i dopunama uz argument da ne proizvodi željene efekte, on se ponovo našao kao opcija uz argument da mnogi advokati zloupotreljavaju pristup informacijama kako bi naplaćivali troškove postupka od državnih organa u žalbenom postupku tražeći mnoštvo informacija koje im nisu bile potrebne. Građanske inicijative su kroz Koaliciju za slobodu pristupa informacijama slale komentare na nacrt nudeći alternativna rešenja za rešavanje pomenutih problema zloupotrebe.

Radne grupe

Međusektorska radna grupa za slobodu izražavanja i medija u Nacionalnom konventu o Evropskoj uniji

U prvom kvartalu 2024. godine, finalizovan je i predat godišnji izveštaj za Nacionalni konvent o Evropskoj uniji o aktivnostima Međusektorske radne grupe za slobodu izražavanja i medija, čiji rad koordiniraju Građanske inicijative. Građanske inicijative nastavljaju rad na publikaciji „Sloboda izražavanja i medijske slobode u Srbiji u procesu EU integracija“ i rad na analizi o procesu izmena Krivičnog zakonika u cilju zaštite bezbednosti novinara. Nastavljen je rad na analizi „Monitoring rada vladinih radnih grupa u oblasti slobode izražavanja i medija“, čije se objavljivanje očekuje krajem prvog kvartala 2024. godine.

Kao što je u uvodu pomenuto, GI su u novembru i decembru organizovale i kampanju [“REMont”](#) povodom izbora novih članova/ica Saveta REM-a. GI ovom kampanjom ukazuju da bez nezavisnog i odgovornost Saveta REM-a, građani/ke ostaju izloženi manipulacijama i medijskom sadržaju koji ne služi javnom interesu. Već dva meseca u Srbiji nema regulatornog tela koje može da donosi odluke o radu

elektronskih medija, uključujući i sankcije zbog kršenja pravila emitovanja. Do toga je došlo zbog isteka mandata članovima Saveta REM-a, a novi članovi još nisu izabrani. Obor Narodna skuptšine za kulturu i informisanje je sa zakašnjenjem doneo odluku 27. novembra o raspisivanju poziva za kandidate za članove Saveta REM-a. U dve nedelje koliko je trajao rok da predlagači kandidaju svoje predloge za članove Saveta REM-a, GI su koordinisale akcijom prikupljanja podrške u različitim kategorijama predlagača. GI su takođe predale predlog i obrazloženje ispred udruženja koja u svojim ciljevima imaju da se bave slobodom izražavanja, kandidaturu za Rodoljuba Šabića i Dubravku Valić Nedeljeković. Pored GI ove kandidate podržalo je još 23 udruženja. U trenutku pisanja ovog izveštaja, teče produženi rok za dopunu dokumentacije predlagača, a sledeća sednica Odbora najavljena je za sredinu januara sledeće godine.

Radna grupa za izradu Nacionalne strategije za praćenje i unapređenje ljudskih prava

U ovom izveštajnom periodu nije bilo daljih aktivnosti na finalizovanju i usvajanju Nacrta Nacionalne strategije i unapređenja ljudskih prava, budući da nemamo novi saziv Vlade i da je Ministar za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog u tehničkom mandatu.

Mreže i asocijacije koje administrira GI

Tokom 2024 mreža **Javno o javnim konkursima - OKO** nastavila je da ukazuje na uočene nepravilnosti u sprovođenju konkursne procedure i izboru udurđenja koje su podržana na javnim konkursima za finansiranje programa koje realizuju. Javno je reagovala na rezultate konkursa Ministarstva sa demografiju i brigu o porodici, Ministarstva prosvete, Ministarstva turizma i omladine, Kabineta ministarke bez portfelja zadužene za koordinaciju aktivnosti u oblasti rodne ravnopravnosti, sprečavanja nasilja nad ženama i ekonomskog i političkog osnaživanja žena, Kabineta ministrabez portfelja zaduženog za pomirenje, regionalnu saradnju i društvenu stabilnost. Redovan godišnji sastanak članica mreže održan je početkom novembra u Beogradu.

Pored koalicije OKO, bila je aktivna mreža lokalnih organizacija koja učestvuje u GOTV kampanji.

2. AKTIVNI GRAĐANI

Resurs centar Građanskih inicijativa

Resurs Centar je u periodu januar-mart 2024. godine nastavio da funkcioniše kao ključni program jačanja kapaciteta za organizacije civilnog društva, ali i za neformalne grupe i inicijative. Najviše upita od organizacija dolazi preko onlajn Help Desk formulara na sajtu Resurs Centra, i u periodu januar-

decembar je pruženo ukupno 42 HD usluge, zaključno sa 24. decembrom 2024. godine. Upiti su se pretežno ticali finansijskog i administrativnog upravljanja, ali i obezbeđivanja finansijskih sredstava, upravljanja ljudskim resursima, podsticajnog okruženja i socijalne politike.

Newsletter

U periodu januar-decembar 2024. godine, newsletter Resurs centra je nastavio sa redovnim objavljivanjem (jednom nedeljno, četvrtkom) i poslat je ukupno 40 puta (zaključno sa 19. decembrom). Broj primalaca newslettera 19. decembra 2024. godine je bio 4476.

Vodič kroz potencijalne izvore finansiranja

Vodič je i u periodu januar-decembar 2024. nastavio da predstavlja jedan od najvažnijih resursa za organizacije civilnog društva. Početkom januara, nakon redizajna koji je završen krajem 2023. godine, na stranicu Urgentna podrška dodata je opcija "Da li Vam je potrebna pomoć?" putem koje posetioci sajta koji bi potencijalno aplicirali za neki od urgentnih fondova imaju mogućnost da od tima GI zatraže pomoć pri odabiru urgentnog fonda, definisanju projektne ideje i sl. Do sada je stiglo preko 50 upita.

Od 2024. do septembra 2027. GI će, u saradnji sa Helvetas Swiss Intercooperation, sprovesti projekat "Zajedno za aktivno građansko društvo- faza 2". AKT-2 nastavlja da jača aktere građanskog društva, a fokus će biti na podršci organizacijama koje su vođene svojom misijom i motivisane su da se posvete organizacionom razvoju, kako bi ojačale i proširile svoju bazu podrške među građanima, delotvornije javno zagovarale i diversifikovale izvore finansiranja. Pored OCD, AKT-2 će podržati i neformalne pokrete i grupe građana i promovisati dijalog i saradnju između građanskog društva, medija, akademske zajednice, privatnog sektora i drugih sistemskih aktera.

Do sada, započet je rad na Istraživanju o izgradnji baze podrške, objavio poziv za prijavu zainteresovanih OCD za učešće u programu podrške, odabrao tim stručnjaka koji će vršiti procenu kapaciteta predloženih OCD i selektovanih 40 OCD koje će biti predmet terenske evaluacije.

Interno unapređenje kvaliteta rada Građanskih inicijativa

U naredne 3 godine GI će nastaviti da radena svom organizacionom razvoju - unaunapređenju internih kapaciteta, procedura i sveukupno kvaliteta rada, a na osnovu Matrice osiguranja kvaliteta. Ovo će biti postignuto kroz intenzivnu mentorsku i ekspertsku podršku u specifičnim oblastima (monitoring i evaluacija, organizacioni razvoj radi jačanja kapaciteta za apsorpciju većih donacija, organizaciona struktura, finansijsko upravljanje, ljudski resursi itd.), dalji razvoj i sistematizacija baze eksperata, itd.

Tokom 2024. tim GI radio je, uz ekspertsku podršku, na razvoju novog Strateškog plana sa pratećim akcionim planovima za svaki program; reviziji i ažuriranju postojeće sistematizacije poslova u skladu sa strateškim pravcima GI, sprovođenju procesa evaluacije svih zaposlenih na osnovu novog i prilagođenog obrasca, izradi individualnih planove razvoja za zaposlene i r njihovom sproviđenju, tj. osnaživanju članova tima.

Početak aprila tim Građanskih inicijativa (GI) zvanično je započeo proces strateškog planiranja uz podršku eksterne ekspertkinje Bistre Kumbaroske. Petodnevna sesija planiranja bila je prilika za ceo GI tim da definiše trogodišnju viziju organizacije, mapira radne zadatke i organizacioni tok po oblastima uticaja, upozna se sa procesom Teorije transformacije, ali i radi na timskom povezivanju i podizanju motivacije. Zajednički rad i konstruktivni doprinosi članova GI tima rezultirali su finalizacijom Plana transformacije GI, koji će služiti kao okvir i vodič za budući proces razvoja i unapređenja organizacije i pojedinaca (zaposlenih) u trajanju od 2,5 godine. Nakon strateškog planiranja održane su tri odvojene onlajn sesije sa svakim GI timom (razvoj kapaciteta, javne politike, lokalne zajednice i mobilizacija), na kojima su se razmatrali predloženi ciljevi za svaku stratešku smernicu, i jedna radionica uživo za sve zaposlene, organizovana krajem maja na kojoj je predstavljen Plan transformacije GI, uključujući korake koje treba preduzeti, uloge članova tima u teoriji transformacije i predlog nove strukture GI (interna struktura i odnosi sa Građanskim inicijativama Austrija i Prostorom „Miljenko Dereta“). Tokom leta nastavljen je rad na definisanju nivoa menadžmenta, prikupljanju i analizi opisa poslova, kao i unapređenju saradnje i motivacije unutar timova. Tokom jeseni zaposleni u GI radili su na definisanju novih i ažuriranju postojećih procedura relevantnih za redovan rad i krizne situacije. Ideja o formiranju novog tima GI, zaduženog za organizacioni razvoj predstavljena je i diskutovana među zaposlenima na zajedničkoj radionici održanoj početkom novembra. Cilj je da se do kraja prvog kvartala 2025. godine definišu uloge i odgovornosti među zaposlenima u GI i budućim članovima ovog tima. U cilju daljeg razvoja internih kapaciteta GI su započele proces sertifikacije zaposlenih kao trenera, kako bi i programi razvoja kapaciteta GI mogli biti sertifikovani u budućnosti. Grupa od šest članova GI tima pohađa obuku za sticanje andragoških kompetencija, koju organizuje Filozofski fakultet. Dva člana GI tima iz finansijskog tima trenutno pohađaju sertifikovani kurs za unapređenje znanja u oblasti knjigovodstva i računovodstva, koji organizuje Otvoreni univerzitet „Božidarac“.

Za snažnije građansko društvo

U okviru petogodišnjeg programa USAID-a "Jačanje otpornosti civilnog društva u Srbiji" (CSRS), GI su u periodu od marta do decembra implementirali:

Staziranja za mlade u OCD

Nakon što su utvrđeni kriterijumi za organizacije domaćine i staziste, početkom avgusta otvoren je poziv za organizacije domaćine. Sve veće organizacije su kontaktirane. Poziv je široko podeljen putem društvenih mreža i mejling lista. Odziv je bio dobar, sa 21 organizacijom koje su se prijavile, od kojih je 10 odabrano.

Paralelno se radilo i na pozivu za mlade stažiste, koji je objavljen u septembru. Svaka od 10 odabranih organizacija povezana je sa jednim stažistom. Program je počeo u oktobru i traje tri meseca. Tokom ovog perioda razvijen je i obrazac za ugovore o stažiranju kako bi se standardizovao i olakšao proces uključivanja.

U prethodnom periodu objavljen je poziv za mlade da stažiraju u 10 odabranih organizacija:

- Tim 42, Leskovac
- Grupa za decu i mlade "Indigo", Niš
- Žensko udruženje kolubarskog okruga, Lazarevac
- Svetionik, Novi Pazar
- Udruženje Šansa za roditeljstvo, Beograd
- Šumadijski centar za građanski aktivizam Res Publika, Kragujevac
- Udruženje građana Beyond, Bujanovac
- Nacionalna organizacija za retke bolesti Srbije (NORBS), Beograd
- Bečejsko udruženje mladih, Bečej
- Okular, Čičevac

Ukupno se prijavilo 45 mladih, pri čemu je najviše prijava pristiglo za NORBS (12) i Indigo (7), što je bilo očekivano s obzirom na to da su ove organizacije smeštene u većim gradovima poput Beograda i Niša. Nakon zatvaranja prijave, Građanske inicijative, zajedno sa organizacijama domaćinima, ocenile su prijave. Organizacije domaćini imale su 60% učešća u konačnoj odluci, jer će one direktno raditi sa stažistima tokom narednog perioda.

Nakon povezivanja organizacija i stažista, vođeni su razgovori kako bi se uskladili datumi početka tromesečnih stažiranja, uzimajući u obzir rasporede i stažista i organizacija. Šest od deset organizacija započelo je program stažiranja 21. oktobra, dok su preostale organizacije započele 1. novembra.

Urgentni Fond za organizacije, neformalne grupe i pojedince

Građanske inicijative pokrenule su ovaj Fond prethodno prepoznavši sve alarmantniju potrebu za ovakvim vidom podrške zbog sve češćih urušavanja građanskih sloboda i sužavanja prostora za delovanje OCD. GI iz godine u godinu beleže porast pojedinačnih slučajeva kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda ali i radikalizaciju metoda koji se koriste za gušenje osnovnih sloboda (izražavanje, udruživanje, okupljanje). Fond je nastao sa ciljem da doprinese otpornosti civilnog društva u Srbiji i odgovori na sve veći broj slučajeva ugrožavanja slobode delovanja organizacija, neformalnih grupa i aktivista/kinja. Uloga Fonda je da pruži podršku u situaciji koja zahteva hitan odgovor na iznenadne promene koje negativno utiču na građansko društvo i delovanje njegovih predstavnika.

U prvih 10 meseci rada, za sredstva iz Urgentnog fonda prijavile su se **33 organizacije, neformalne grupe i pojedinci**, uključujući dve prijave koje su stigle nakon što su sredstva iz prvog kruga već bila iscrpljena. To znači da su, u proseku, stizale više od tri prijave mesečno. Posebno je značajno što je fond prepoznat kao inkluzivan i otvoren za sve kategorije i oblike organizovanja – od pojedinaca do većih organizacija –

čime se potvrđuje njegova važnost i neophodnost u trenutnim društvenim okolnostima. Ovaj odziv jasno pokazuje da u Srbiji postoji kontinuirana i hitna potreba za ovakvom vrstom podrškom, kako u slučajevima ugroženosti aktivista, tako i kada je potrebno osnažiti ključne zagovaračke inicijative.

U situacijama kada određena prijava ne može biti podržana kroz Fond, aplikantima se pruža podrška u vidu upućivanja na druge dostupne fondove - nacionalne, regionalne ili međunarodne u zavisnosti od podobnosti i specifičnosti potrebe. Praksa je da se, ukoliko je to moguće, ponudi više različitih opcija, kako bi povećali izgledi za dobijanje podrške.

Etički kodeks za OCD

Etički kodeks za OCD ima za cilj da obezbedi skup vrednosti i pristupa odlučivanju koji omogućavaju organizacijama civilnog društva da odrede vrednosno zasnovan pravac delovanja. Konkretno, Kodeks je osmišljen da: 1) uskladi rad sa etičkim standardima; 2) poveća legitimitet i poverenje među spoljnim akterima; 3) unapredi kvalitet rada OCD-a kroz transparentne i efikasne procese odlučivanja.

U procesu koje vode GI, postojećem Kodeksu unete su izmene kako bi odgovarao aktuelnom kontekstu i konkretizovao norme radi mogućnosti provere usklađenosti. Standardizovani set etičkih kriterijuma, principa i smernica, kao i provera usklađenosti sa standardima, dugoročno mogu doprineti integritetu sektora.

Građanske inicijative će Kodeks objaviti na sajtu Resurs centra kako bi OCD mogle lakše da mu pristupe i postanu potpisnice.

Mladi i građansko vaspitanje

Građanske inicijative su u periodu 1. januar – 15. mart 2024. godine objavile njuzleter o novim prilikama za mlade u kojima su objavile 5 novinskih članaka koji pozivaju mlade i srednjoškolce da se prijave na *Nagradni konkurs "Evropski dnevnik"* Delegacije Evropske unije u Republici Srbiji, na *Školu aktivizma* koju organizuje CRTA, *Trening za kamp liderena* koji pozivaju Mladi istraživači Srbije i druge konkurse.

Takođe, Građanske inicijative su održale i online Osmomartovsku radionicu o rodnoj ravnopravnosti za nastavnike i nastavnice građanskog vaspitanja, na kojoj je učestvovalo 20 nastavnika i nastavnica, a glavni cilj radionice bio je da se tema rodne ravnopravnosti i osmomartovskih stereotipa pređu uz pomoć vizuala, pri tom koristeći online alate (Canva). Nastavnici i nastavnice su imali/e priliku da probaju Kanvu u 3 aktivnosti, kroz grupni i individualni rad. Deo radionice posvetili smo i planiranju dalje komunikacije i saradnje tima Građanskih inicijativa i nastavnika/ca građanskog vaspitanja.

Rad oformljenje Viber grupe za nastavnike i nastavnice građanskog vaspitanja značajno je napredovao, a svoje zadovoljstvo nastavnici/e su iskazali/e na prethodno pomenutoj radionici. Građanske inicijative će nastaviti da unapređuju odnos i komunikaciju sa zaposlenima na predmetu građansko vaspitanje.

GI početkom 2024. godine su dobile odobrenje za projekat "Empowering Albanian Youth and Enhancing Integration in Serbian Society". Ovaj projekat, podržan od strane Fonda Vlade Ujedinjenog Kraljevstva za sukobe, stabilnost i bezbednost (CSSF), ima za cilj da adresira probleme sa kojima se albanska manjina suočava u Srbiji, posebno u opštinama Preševo i Bujanovac. To uključuje političku marginalizaciju, ograničene profesionalne prilike i društvene podele nastale nakon konflikata sa Kosovom. Projekat počinje 1. aprila 2024. godine i traje do 31. marta naredne godine. Cilj projekta je da pomogne mladima albanske nacionalnosti da se bolje integrišu u srpsko društvo. To podrazumeva osiguranje političke reprezentacije putem angažovanja sa Skupštinom Srbije i institucijama, pružajući albanskoj omladini glas u procesima donošenja odluka, posebno fokusirajući se na integraciju i sprovođenje Plana od 7 tačaka. Dodatno, projekat će se fokusirati na profesionalni razvoj kroz umrežavanje i mentorstvo u oblastima poput medicine, prava i javne uprave, promovisanje zapošljavanja mladih kroz prakse i jačanje civilnog društva kroz dodeljivanje grantova, kako bi efikasnije sprovodili svoje inicijative. Takođe, podstićaće se međukulturalno razumevanje kroz organizovanje studijskih poseta između mladih Albanaca i Srba.

Program stažiranja za mlade

Program stažiranja ima za cilj osnaživanje mladih iz Preševa i Bujanovca pružanjem prilika da steknu praktično iskustvo u državnim institucijama, parlamentu i organizacijama civilnog društva u Beogradu. Glavni cilj programa je promocija raznolikosti, podsticanje saradnje i unapređenje profesionalnih veština i liderskog potencijala učesnika.

Lista institucija i OCD za prvu rundu stažiranja:

1. Nacionalni konvent o Evropskoj integraciji
2. Centar E8
3. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog
4. Poverenik za zaštitu ravnopravnosti
5. Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
6. Zaštitnik građana (Ombudsman)
7. Ministarstvo bez portfelja za rodnu ravnopravnost, prevenciju nasilja nad ženama i ekonomsko i političko osnaživanje žena
8. Ministarstvo za evropske integracije
9. Zavod za unapređivanje obrazovanja i vaspitanja
10. Narodna skupština
11. Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede

Poziv za prijave objavljen je 2. septembra i bio je otvoren do 20. oktobra. Proces selekcije sastojao se iz dve faze. Prvo je tim Građanskih inicijativa ocenio pristigle prijave. Kandidati koji su ušli u uži izbor

pozvani su na intervju. Nakon intervjua, izvršen je konačan izbor kandidata za program stažiranja. Odabrano je ukupno **14 stažista i stažistkinja**, koji će svoje stažiranje završiti do marta 2025. godine.

Grant šema za jug

Cilj: podsticanje učešća i zastupljenosti mladih albanske nacionalnosti

Javni poziv za podnošenje projektnih predloga "Podsticanje učešća i zastupljenosti mladih Albanaca", objavljen 22. avgusta, ima za cilj da se pozabavi izazovima sa kojima se suočavaju mladi Albanci u opštinama Preševo i Bujanovac. Cilj programa dodeljivanja grantova je podrška organizacijama civilnog društva u promociji aktivnog učešća i zastupljenosti mladih Albanaca, sa posebnim fokusom na unapređenje ciljeva definisanih u "Planu od sedam tačaka" iz perspektive mladih.

Na kraju poziva, ukupno **34 prijave** su podnete od organizacija i njihovih konzorcijuma, od čega je 6 projekata podržano.

Suočavanje sa prošlošću - nove generacije, nove perspektive

Od februara 2024. do aprila 2025. Građanske inicijative će sprovesti projekat "Suočavanje sa prošlošću - nove generacije, nove perspektive" okviru projekta "Podrška Evropske unije izgradnji poverenja na Zapadnom Balkanu" koji finansira EU i sprovodi UNDP.

Cilj projekta je jačanje kapaciteta nove generacije boraca/kinja za suočavanje s prošlošću i ponovno pokretanje ove teme u javnosti Srbije, a specifični ciljevi su jačanje zajednice istoričara/ki i drugih naučnika/ca koja se na profesionalni način bavi temama iz nedavne prošlosti i jačanje kapaciteta kreatora/ki javnog mnjenja iz institucija i akademske zajednice da javno otvaraju teme vezane za suočavanje s prošlošću i zagovaraju neophodnost oživljavanja ovih procesa u Srbiji. Jedna od važnih komponenata ovog projekta je petodnevna Škola tranzicione pravde koja je održana u junu na Divčibarama. Učesnici su imali prilike da nauče o pojmovima tranzicione pravde i suočavanja sa prošlošću, dublje se informišu i samostalno istražuju o događajima tokom devedesetih godina na prostorima bivše Jugoslavije, sa posebnim naglaskom na ratne zločine, kao i da saznaju više o dostupnim izvorima za istraživanje, poput Haške arhive.

Pripremljen je i štampan zbornik „Ogledi o ratovima devedesetih – zbornik radova mladih istraživača“ Zbornik sadrži radove velikog broja mladih naučnika/ica iz Srbije o devedesetima i postoji online, ali do sada nije bilo štampano izdanje.

3. PROGRAM ZA LOKALNE INICIJATIVE I MOBILIZACIJU

Rad na mapiranju NFG kroz AKT podršku

U 2024. godini je nastavljen rad na mapiranju neformalnih grupa. Blizu 80 NFG je mapirano u ovom periodu. Pored mapiranja, za ove grupe je kreirana podrška u podizanju njihovih kapaciteta kao i grant šema. Urađena je [metodologija rada GI sa NFG](#).

Osnaživanje i rad sa NFG

Kao što je pomenuto, nastavljeno je mapiranje aktivnih građana i građanki/udruženja/neformalnih grupa, što je dugoročna aktivnost Tima za teren, i do sada mapirano je blizu 250 njih. Pored toga što osnovni podaci o dosadašnjim i potencijalnim saradnicima iz cele zemlje na jednom mestu znatno olakšavaju rad članica Tima za teren, pokazalo se da su ovi podaci od velike pomoći svim timovima u GI. Ovo je već druga godina za redom da se GI na sistematičan način bave radom NFG u Srbiji. U ovoj godini okončan je jedan ciklus finansijske i mentorske podrške NFG i nastavljen novi.

U ovom periodu završen je projekat "Od margine ka centru" (finansiran kroz Smart Balkans) kroz koji su GI podržale lokalne aktivnosti 7 NFG. Ova podrška nastavljena je kroz novu grant šemu za NFG u okviru AKT programa. U narednom periodu GI će podržati aktivnosti 30 NFG. Prvih pet grupa je već izabrano i sa njima je u decembru održana prva uvodna radionica. Pored administriranja aktivnosti neformalnih grupa, GI su obezbedile i mentorsku podršku kao i ciljane treninge.

Urgentni fond

Urgentni fond nastao je kao potreba za odgovorom na sve veći broj slučajeva ugrožavanja slobode delovanja pojedinaca i grupa u civilnom sektoru. Snažno civilno društvo je preduslov za dalji razvoj demokratskih kapaciteta svih zemalja, pa i Srbije. Nestabilan politički i društveni kontekst i stalno kršenje ljudskih prava stvaraju pretpostavke za urgentne situacije u civilnom društvu koje uglavnom nije zaštićeno državnim institucijama. Ovaj fond je nastao kako bi u kratom vremenskom roku odgovorio na urgentne situacije u kojima se budu našli predstavnici civilnog društva, kako bi im se omogućilo da prebrode kriznu situaciju i nastave sa svojim delovanjem, u cilju poboljšanja kvaliteta života u zajednici u kojoj žive i rade. Ideja je da fond pomogne u situacijama u kojima drugi subjekti društva ne mogu ili nema vremena za proceduru koja često uzima dosta vremena. Ovaj fond je prva pomoć, koja je često neophodna za "preživljavanje" i dalji "oporavak".

Urgentni fond je otvoren 20. februara 2024. godine i već prvog dana pristigla je prva prijava. Za sada se za urgentnu podršku javilo osam pojedinaca/organizacija/neformalnih grupa. Sistem ocenjivanja je osmišljen tako da obuhvata što širi opseg kriterijuma, što je vrlo izazovno jer se radi o fondu na koji se javljaju potencijalni korisnici za zahtevima iz najrazličitijih kategorija (kroz ovaj fond se pruža finansijska podrška u slučaju ugrožavanja bezbednosti aktivista i aktivistkinja/branilaca i braniteljki ljudskih prava/grupa udruženih građana i građanki/organizacija građanskog društva ugroženih zbog svog

delovanja, kao i za zagovaranje, odnosno kampanju, što pordrazumeva zastupanje i/ili mobilizaciju zajednice koja može da dovede do napretka u ostvarivanju prava kao što je na primer promena javne politike ili neočekivana situacija koja zahteva zastupanje radi sprečavanja štetnih izmena javne politike i/ili prakse.

Sve pristigle prijave čuvaju se na jednom mestu, pa su u svakom trenutku jasno pregledni osnovni podaci o prijavljenima, suma koja im je potrebna za urgentnu podršku, kao i link ka kompletnom dokumentu prijave. Na prvo gledanje prijave odlučuje se o urgentnosti situacije, da li ona zahteva reagovanje za 72 sata, 14 dana ili duže, pa se u skladu sa tim tempom prijave šalju dalje na odobrenje. Kandidate ocenjuje petočlana komisija, sastavljena od zaposlenih u GI, po sledećim kriterijumima, odnosno pitanjima: Da li je iz predloga aplikacije jasno da situacija zahteva urgentan odgovor? Da li predložena aktivnost ipsunjava uslove za finansiranje? Da li odgovara ciljevima i tematskim oblastima navedenim u pozivu? Da li predložene aktivnosti doprinose ostvarivanju navedenih rezultata? Da li su predloženi troškovi prihvatljivi za finansiranje? Po svakom kriterijumu se ocenjuje od 1 do 5, a za svaku prijavu se odlučuje na osnovu zbirnih ocena svake članice komisije. Za svaki krug ocenjivanja organizuje se i Zoom sastanak na kome se dodatno raspravlja o svakoj prijavi, pokušavajući da se sagleda što je više segmenata moguće, kako bi se donela što realnija odluka.

Za sada je, u dva kruga ocenjivanja, podržano pet inicijativa od ukupno osam prijavljenih, što nam pokazuje da su se potencijalni korisnici ove urgentne podrške relativno dobro informisali o kriterijumima za dodelu sredstava, odnosno da je kampanja promocije fonda bila dobra i dala sve potrebne informacije zainteresovanima. Četiri od pet prijavljenih je potpuno realno i prihvatljivo procenilo troškove koje fond pokriva. Samo je za jednu prijavu predložena blaga korekcija budžeta zbog dela koji smatramo da ne bi trebalo da se finansira kroz ovaj fond, a u pitanju je zagovaračka inicijativa koja je u ovom trenutku i društvenom kontekstu više nego bitna.

GI su održali šest sastanaka sa donatorima, uključujući Britansku ambasadu, predstavnike Life Line Emergency Assistance Programa koje vodi Freedom House, International Center on Nonviolent Conflict, Norvešku ambasadu, Evropski fond za Balkan i Heinrich Boll Stiftung (HBS). Razgovaralo se o Urgentnom fondu, saradnji, najboljim praksama i fondovima za podršku civilnom društvu u Srbiji. Na nekim sastancima postignuti su konkretni koraci u uspostavljanju saradnje, uključujući predlog Freedom House-a o preusmeravanju situacija ugrožavanja ljudskih prava ka njihovom fondu.

Na osnovu ovih diskusija i povratnih informacija, kao i na osnovu desk istraživanja, GI je pripremio dokument o održivosti Urgentnog fonda.

GOTV kampanja

Izađi i glasaj kampanja za lokalne i beogradske izbore lansirana je u Nišu 14. marta, a sa tribinama i razgovorom sa građanima nastavilo se u Zrenjaninu 18. marta i 22. marta u Gornjem Milanovcu. U okviru kampanje "Ferka" je održano 17 tribina širom Srbije u gradovima u kojima su se održali lokalni izbori, Kampanja se bavila informisanjem stanovništva o stanju i mogućnostima poboljšanja izbornih uslova. Građani/ke su mobilisani u potpisivanje peticije sa zahtevom predsedniku da se uzdrži od učešća

u izbornoj kampanji u kojoj nije formalno kandidat. Zahtevi peticije zasnivali su se na: ustavnoj zabrani sukoba interesa, ustavnoj obavezi predsednika da izražava nacionalno jedinstvo, zabrani zloupotrebe državnih resursa, kao i obavezi sprovođenja preporuka međunarodnih posmatračkih misija. Peticiju je potpisalo više od 60 pravnik i advokata, studenata i mladih, građana, među kojima 33 organizacije.

Priručnik “Bolji kolektiv”

Kako tim za teren, kako se pejorativno naziva Program za lokalne inicijative i mobilizaciju, prati trendove i potrebe civilnog pokreta i u saradnji sa Programom aktivni građani kreira resurse koje civilno društvo treba da učine otpornijim od sve nepovoljnijeg okruženja za razvoj civilnog društva. U trenutku kada su organizacije civilnog društva “napadnute” spolja, više nego ikada je potrebno pružiti im podršku unutar njihovih timova. To se obezbeđuje kroz snažne HR procedure koje mogu da očuvaju rad udruženja u kriznim situacijama.

Uloga ljudskih resursa (HR) u organizacijama civilnog društva (OCD) je mnogo više od pukog vođenja administrativnih procedura jer su HR ključ za stvaranje podržavajućeg, stabilnog i otpornog radnog okruženja, a takvo radno okruženje je preduslov društvene promene. Ovo je posebno važno u sektorima gde se pred zaposlene svakodnevno postavljaju emocionalno zahtevni zadaci, gde se resursi često čine nedovoljnim, a pritisci su konstantni.

Zbog toga su GI izradile ovaj Priručnik koji organizacijama civilnog društva pruža praktične smernice za izgradnju unutrašnje otpornosti kroz HR politike. Kada su procedure jasne, zaposlenima je lakše da prepoznaju svoje uloge, oslone se na tim i fokusiraju na ono što je najvažnije - a to je ostvarenje misije organizacije. Jasne HR politike nisu samo administrativni okvir, već su osnova na kojoj se gradi dugoročna otpornost i dobrobit svih članova i članica tima. Ukratko, *bolji kolektiv*.

5. Komunikacije

Veb-sajtovi

1. www.gradjanske.org

Od 1. januara do 25. decembra broj poseta iznosi 280.004, a ukupan broj jedinstvenih posetilaca 190.161.

2. www.rc.gradjanske.org

U posmatranom periodu, broj poseta iznosio je 138.961, a broj jedinstvenih posetilaca 89.787.

3. vodic.gradjanske.org

Broj poseta 189.090, a broj posetilaca 102.240.

Društvene mreže

Građanske inicijative su prisutne na sledećim platformama: Facebook, Instagram, X (bivši Twitter), Youtube.

U ovom momentu, broj pratilaca na navedenim platformama je sledeći:

- Facebook 13.308 pratilaca
- Instagram 6.248 pratilaca
- X (bivši Twitter) 12.177 pratilaca
- YouTube 825 pretplatnika

U periodu od 1. januara do 25. decembra, **doseg Facebook stranice iznosio je 651.200 jedinstvenih profila, Instagram stranice 594.900**, dok su postovi na **društvenoj mreži X u posmatranom periodu zadobili 536.400 impresija**.

Što se tiče **YouTube kanala**, u posmatranom periodu kanal je imao **64.562 pregleda, uz ukupno pregledanih 2.335 sati**.

Medijska pokrivenost

U posmatranom periodu zabeleženo je 1.376 jedinica pres klipinga, od čega je:

U elektronskim medijima (TV): 38

U štampanim medijima: 57

U onlajn medijima (portali): 1.281